

ΜΑΓΝΗΣΙΑ

Το ανασκαφικό έργο της ΙΓ΄ ΕΠΚΑ κατά τα έτη 2000-2010 περιλαμβάνει μεγάλο αριθμό σωστικών, αλλά και συστηματικών ερευνών. Οι έρευνες αυτές αφορούσαν ιδιαίτερα σημαντικά μνημεία, πολλά από τα οποία ήταν ήδη γνωστά από παλαιότερες ανασκαφές, και παρείχαν πολύτιμες πληροφορίες και για νέους αρχαιολογικούς χώρους, συμπληρώνοντας τις γνώσεις μας για τις ανθρώπινες δραστηριότητες της αρχαιότητας στο γεωγραφικό χώρο του Νομού Μαγνησίας.

Δήμος Βόλου*Συνοικία «Παλαιά»*

Στις σωστικές και δοκιμαστικές ανασκαφές εξωτερικά του διατηρητέου Μύλου Λούλη (Πολυχώρος Village), βόρεια και εξωτερικά της οχύρωσης του Κάστρου του Βόλου, αποκαλύφθηκε τμήμα τοίχου πρώιμων αυτοκρατορικών χρόνων, μήκ. περ. 50 μ. και πλ. 1,70 μ. Από τα υλικά και τον τρόπο δόμησής του υποθέτουμε ότι πρόκειται για τη διακλάδωση του ρωμαϊκού υδραγωγείου της Δημητριάδας, που εξυπηρέτούσε τις ανάγκες των κατοίκων της Ιωλκού, όπως αναφέρουν και διάφοροι ερευνητές. Το νότιο άκρο του καταστρέφεται από το λουτρικό συγκρότημα, πιθανόν ιδιωτικό, το οποίο σώζεται στο επίπεδο του υπόγειου υποκαύστου και σε ελάχιστα τμήματα του δαπέδου του ισογείου. Παρουσιάζει τρεις οικοδομικές φάσεις, χρονολογείται στους αυτοκρατορικούς

χρόνους και στην ύστερη ρωμαιοκρατία και πιθανόν καταστρέφεται στον 6ο αι. μ.Χ.

Θέση «Κάστρο-Παλαιά» (εικ. 1)

Κατά το 2009 ξεκίνησε η υλοποίηση ενός πενταετούς ερευνητικού προγράμματος, το οποίο χρηματοδοτείται και από το Ινστιτούτο Αιγαιακής Προϊστορίας (INSTAP). Σκοπός του προγράμματος είναι η μελέτη, η επαναξιολόγηση, η διεπιστημονική προσέγγιση και η δημοσίευση των αρχαιολογικών δεδομένων από τις ανασκαφικές έρευνες του Δημήτρη Ρ. Θεοχάρη κατά τα έτη 1956-1961 στον οικισμό της ύστερης εποχής του Χαλκού, στο λόφο του Κάστρου των Παλαιών, του ιστορικού πυρήνα της σύγχρονης πόλης του Βόλου. Στον απαλλοτριωμένο χώρο της «Τάφρου III», όπου ο Δ.Ρ. Θεοχάρης είχε αποκαλύψει τμήμα διώροφου κτηριακού συγκροτήματος με αυλή μυκηναϊκών χρόνων που το ερμήνευσε ως το Ανάκτορο της Ιωλκού, πραγματοποιήθηκε καθαρισμός των σωζόμενων αρχιτεκτονικών δομών του κτηριακού συγκροτήματος, που υπόκειται του τείχους της βυζαντινής και της οθωμανικής περιόδου. Έγινε νέα σχεδιαστική αποτύπωση του κτηρίου και πραγματοποιήθηκαν νέες στρωματογραφικές παρατηρήσεις, που συσχετίστηκαν με τα αρχαιολογικά συμφραζόμενα. Ανακαλύφθηκαν νέα δεδομένα που σχετίζονται με την οργάνωση του χώρου (νέα δωμάτια και νέες οικοδομικές φάσεις) και τη μυκηναϊκή τεχνολογία (μεταλλουργία).

Κατά την προκαταρκτική μελέτη της κεραμικής βρέθηκαν δύο θραύσματα πινακίδων Γραμμικής Β γραφής, που αποτελούν ένα εξαιρετικά σημαντικό εύρημα, τόσο γιατί αλλάζει η θέση και ο ρόλος όλης της περιοχής της Θεσσαλίας, που δεν θεωρείται πλέον «περιφέρεια» του μυκηναϊκού κόσμου, όσο και γιατί πιστοποιείται η ύπαρξη μιας ενεργής και εγγράμματης διοικητικής αρχής, καθώς και η ύπαρξη αρχείου ή αρχείων. Σύμφωνα με τα παραπάνω, ο οικισμός στη θέση «Κάστρο Παλαιά» θεωρείται μυκηναϊκό διοικητικό κέντρο, αν όχι ανακτορικό.

Εικ. 1. Θέση «Κάστρο-Παλαιά».

Εικ. 2-3. Λόφος Γορίτσας. Αποψεις του νεκροταφείου από Β. και από Ν.

Περιοχή λόφου Γορίτσας

Στο πλαίσιο των εργασιών κατασκευής της περιφερειακής οδού της πόλης του Βόλου, στο Τμήμα Γορίτσας - Αγριάς, πραγματοποιήθηκαν αρχαιολογικές έρευνες σωστικού χαρακτήρα στη βόρεια πλαγιά του λόφου της Γορίτσας, όπου αποκαλύφθηκε το βόρειο νεκροταφείο της αρχαίας πόλης, που εκτείνεται στην κορυφή του λόφου (εικ. 2-3). Έως τώρα έχουν ερευνηθεί 65 τάφοι, οι οποίοι στην πλειονότητά τους είναι κιβωτιόσχημοι λαξευμένοι στο βράχο και ενίοτε οριοθετούνται από περίβολο. Εξαιρεση αποτελεί ένας καλυβίτης, του οποίου η κάλυψη είναι από κεραμίδες με μορφή αετωματικής δικλινούς στέγης. Οι τάφοι περιλαμβάνουν κυρίως ταφές ενηλίκων, αλλά και παιδιών, ενώ η ανάπτυξή τους στο χώρο δεν υποτάσσεται απaráβατα σε σαφείς κανόνες οργάνωσης, αν και οι περισσότεροι έχουν προσανατολισμό ΒΑ.-ΝΔ. Η κτέριση των νεκρών είναι άφθονη, καθώς ευρήματα εντοπίζονται τόσο εντός των τάφων όσο και εκτός αυτών, υποδηλώνοντας τελετές και προσφορές μετά την ταφή του νεκρού. Πρόκειται για πύλινα αγγεία (άωτοι σκύφοι, λύχνοι, μυροδοχεία, κάνθαροι), αλλά και μεταλλικά αντικείμενα, όπως χάλκινα κάτοπτρα και νομίσματα, τα οποία παρέχουν σημαντικές πληροφορίες για τις ταφικές πρακτικές, αλλά και για τη χρονική διάρκεια λειτουργίας του νεκροταφείου, που τοποθετείται στο β' μισό του 4ου και στο α' μισό του 3ου αι. π.Χ.

Δήμος Νέας Ιωνίας Βόλου

Το 2004, στο πλαίσιο κατασκευής της Περιφερειακής Οδού του Βόλου, στη θέση «Καζανάκι», αποκαλύφθηκε ένας ακέραιος μυκηναϊκός θολωτός τάφος που διατηρεί πλήρως τη συνήθη τριμερή αρχιτεκτονική δομή: δρόμο, είσοδο και θάλαμο. Η πρόσοψη του τάφου είναι μνημειώδης και συνίσταται από την είσοδο, το ανακουφιστικό τρίγωνο, μια λίθινη δοκό με εγχάρακτα σύμβολα και μια μονολιθική πλάκα, που φέρει αβαθείς εγχάρακτους κύκλους με σταυρό και σπείρες. Ο θάλαμος του τάφου

διατηρείται σε εξαιρετική κατάσταση, ενώ η ανασκαφική έρευνα του δρόμου του δεν έχει ακόμη ολοκληρωθεί. Εντός του θαλάμου ερευνήθηκαν τέσσερις λακκοειδείς τάφοι, ενώ εντοπίστηκε παχύ στρώμα στάχτης, ανθρακιδίων θρυμματισμένων, καμένων και μη οστών και κτερισμάτων. Επτά νεκροί τάφηκαν μέσα στον τάφο και δύο στο ανακουφιστικό τρίγωνο. Οι ταφές συνοδεύονταν από αγγεία, ψηφίδες κοσμημάτων από χρυσό, υαλόμαζα, φαγεντιανή, καθώς και ειδώλια, σφραγιδόλιθους από άχνη και ορεία κρύσταλλο, αλλά και χρυσά επιρράμματα, ως διακοσμητικά των ενδυμάτων των νεκρών. Οι ραδιοχρονολογήσεις του Δημόκριτου δίνουν μια περίοδο χρήσης από τα τέλη του 15ου (1520-1400) μέχρι τα τέλη του 14ου αι. π.Χ. (1433-1330).

Τα έτη 2007-2008, κατά τη διάρκεια των εργασιών κατασκευής αγωγού αποχέτευσης-αποστράγγισης στην Περιφερειακή Οδό του Βόλου, κοντά στο θολωτό τάφο, εντοπίστηκαν και ερευνήθηκαν αρχιτεκτονικά λείψανα της Μέσης Νεολιθικής περιόδου. Πρόκειται για τμήματα οικιών με εστίες, θήκες και τροφοπαρασκευαστικές κατασκευές. Εκτός της χαρακτηριστικής της περιόδου κεραμικής (κυρίως φιάλες, λεκανίδες, σκυφοειδή αγγεία κτλ.), η έρευνα απέδωσε μεγάλο αριθμό λίθινων και οστέινων εργαλείων, σφονδύλια, αλλά και πύλινα και λίθινα ειδώλια. Πρόκειται σαφώς για μια νέα νεολιθική θέση, τμήματα της οποίας εντοπίστηκαν σποραδικά σε μια εκτεταμένη περιοχή, σε μήκος 250 μ., αλλά λόγω της αποσπασματικότητας της έρευνας δεν έχουμε συνολική εικόνα της έκτασης του οικισμού. Στον ίδιο χώρο ερευνήθηκαν επίσης 15 τάφοι ύστερων ελληνιστικών και ρωμαϊκών χρόνων.

Αρχαία Δημητριάδα

Ένα ρωμαϊκό κτηριακό συγκρότημα αποκαλύφθηκε τα τελευταία χρόνια στο βόρειο τμήμα της Δημητριάδος. Απαρτίζεται στα ανατολικά από μία αυλή με πηγάδι και ψηφιδωτό δάπεδο με παράσταση δύο αντωπών δελφινιών και

Εικ. 4-5. Αρχαία Δημη-
τριάδα. Ψηφιδωτό δάπε-
δο και λουτρό-υπόκαυ-
στο.

μιας τρίαυνας, αποθηκευτικούς χώρους και δω-
μάτια με ψηφιδωτά δάπεδα (εικ. 4). Μέσω
μιας περιστυλής αυλής στα δυτικά επικοινωνεί
με μαγειρείο, μοναδικό έως τώρα εύρημα
στην περιοχή. Τα αγγεία που βρέθηκαν υπολο-
γίζονται σε εκατοντάδες και μας επιτρέπουν
να ανασυνθέσουμε τον απαραίτητο εξοπλισμό
ενός «οινομαγειρείου-ταβέρνας» του 3ου αι.
μ.Χ. με κεραμικά σκεύη για την αποθήκευση, το
μαγείρεμα και την παράθεση των τροφών και
του οίνου. Το κτήριο καταστράφηκε από πυρκαγιά
στις αποθήκες και στα μαγειρεία, προφανώς
από τη φωτιά που έκαιγε στις εστίες και λόγω
του εύφλεκτου περιεχομένου των αμφορέων.
Δυτικά του ρωμαϊκού κτηριακού συγκροτήματος
ανασκάφηκε μεγάλο τμήμα οικοδομικής νη-
σίδας, το οποίο περιλαμβάνει λουτρικές ε-
γκαταστάσεις, εργαστηριακούς χώρους πιθα-
νόν για την επεξεργασία γυαλιού και τμήματα
οικίας, στο εσωτερικό της οποίας εντοπίστηκε
παιδική ταφή. Το λουτρικό συγκρότημα διαθέτει
αποδυτήριο, αίθουσες *frigidarium*, *tepidarium*
και *caldarium* (εικ. 5).

Φθιωτίδες Θήβες

Από το 2004 έως το 2008, στο πλαίσιο
των εργασιών αντικατάστασης του αγωγού
καυσίμων του Γ.Ε.Α. πραγματοποιήθηκε σωστική
ανασκαφική έρευνα στο Νότιο Νεκροταφείο
των Φθιωτίδων Θηβών. Ερευνήθηκαν 250
τάφοι διαφόρων τύπων (κιβωτιόσχημοι, λακ-
κοειδείς, κεραμοσκεπείς, λάρνακες), που κα-
λύπτουν μια περίοδο χρήσης του νεκροταφείου

από τους ύστερους αρχαϊκούς έως και τους
ύστερους ρωμαϊκούς χρόνους. Η πληθώρα
των ευρημάτων (πήλινα αγγεία, τοπικά και
εισαγόμενα από την Αττική, νομίσματα, ει-
δώλια, γυάλινα αγγεία κτλ.) παρέχει σημα-
ντικές πληροφορίες για τις ταφικές πρακτικές
και η μελέτη του υλικού θα συμβάλει στην
κατανόηση της ιστορικής συνέχειας της πόλης
των Φθιωτίδων Θηβών (εικ. 6-7).

Αλμυρός

Ευρύτερη περιοχή αρχαίας Άλου

Η ανασκαφική δραστηριότητα στην περιοχή
της αρχαίας Άλου (Δ.Δ. Πλατάνου, δήμου
Αλμυρού) είχε σωστικό χαρακτήρα και πραγ-
ματοποιήθηκε στο πλαίσιο των εργασιών για
την διαπλάτυνση του Οδικού Άξονα Π.Α.Θ.Ε.
Το 2000 ολοκληρώθηκε η ανασκαφή ενός
τύμβου γεωμετρικών χρόνων με ταφές-καύ-
σεις νεκρών, που εντάσσεται στο εκτεταμένο
νεκροταφείο τύμβων στη θέση «Βουλοκαλύ-
βα», στον ευρύτερο κρηυγμένο και οριοθε-
τημένο χώρο της αρχαίας Άλου. Ο τύμβος
περιλαμβάνει 100 ταφές-καύσεις, πιθανόν
ατομικές, και δέκα ενταφιασμούς παιδιών
(εικ. 8, 10). Η πρακτική της καύσης των
νεκρών ήταν πρωτογενής και πραγματο-
ποιήθηκε κατά χώραν σε λιθοπερίκλειστους
λάκκους, που αναπτύσσονται διαδοχικά με
κυψελωτή κάτοψη. Οι νεκροί κτερίστηκαν με
πήλινα και σπανιότερα με μεταλλικά αγγεία,
κοσμήματα και εξαρτήματα ένδυσης και κό-
σμησης, ενώ εντυπωσιακή είναι η ποσότητα
όπλων (ξίφη, μάχαιρες και αιχμές δοράτων).
Η χρήση του ανασκαφέντος τύμβου ξεκίνησε
στην υπο-πρωτογεωμετρική II περίοδο και
διήρκεσε έως τα πρώιμα αρχαϊκά χρόνια.
Το 2002 πραγματοποιήθηκε ανασκαφική
έρευνα στη θέση «Βουλοκαλύβα», όπου ε-
ντοπίστηκε εκτεταμένο νεκροταφείο εντα-
φιασμών με λακκοειδείς και κιβωτιόσχημους
τάφους, ενώ σπανιότερη ταφική πρακτική
αποτελεί ο εγχυτρισμός των βρεφών (εικ.

Εικ. 6. Φθιωτίδες Θή-
βες. Τύποι τάφων από
το νεκροταφείο.

Εικ. 7. Φθιωτίδες Θή-
βες. Αγγεία από το
νεκροταφείο.

Εικ. 8. Αρχαία Άλος, Τύμβος.

Εικ. 9. Αρχαία Άλος. Νεκροταφείο ενταφιασμών.

Εικ. 10. Αρχαία Άλος, Τύμβος. Ταφή-καύση (λεπτομέρεια).

9). Οι πρωιμότερες ταφές του νεκροταφείου χρονολογούνται στη μεταβατική περίοδο της μέσης εποχής του Χαλκού (ΜΕ ΙΙΙ) προς την ύστερη εποχή του Χαλκού, ενώ ο μεγαλύτερος αριθμός των τάφων εντάσσεται χρονολογικά στην πρωτογεωμετρική περίοδο (10ος αι. π.Χ.). Πρόκειται αποκλειστικά για την πρακτική του ενταφιασμού των νεκρών και κατά περιπτώσεις παρατηρείται και το έθιμο των ανακομιδών και των διπλών ταφών. Τα κτερίσματα που συνοδεύουν τους νεκρούς αφορούν σε πλήρινα αγγεία, κοσμήματα, εξαρτήματα ένδυσης και μικρά εγχειρίδια.

Θέση «Ζερέλια»

Στην πεδιάδα του Αλμυρού, κοντά στους πρόποδες της Όθρυος, δίπλα στις δύο λίμνες γνωστές ως Ζερέλια, βρίσκεται η ομώνυμη «Μαγούλα Ζερέλια», γνωστή προϊστορική θέση, ενώ 800 μ. προς Δ. υπάρχει άλλος, γνωστός νεολιθικός οικισμός, στη θέση «Καρατσάνταγλι». Τις δύο αυτές προϊστορικές θέσεις επέλεξαν το Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας (Τμήμα ΙΑΚΑ) και η ΙΓ' ΕΠΚΑ να εντάξουν σε ένα πενταετές κοινό ερευνητικό πρόγραμμα (2005-2009), το οποίο συνεχίζεται για τρία ακόμη έτη (2010-2012). Στόχος του είναι να αναζητηθούν νέα στοιχεία για τις πρώιμες φάσεις κατοίκησης, αλλά και να διερευνηθούν οι σχέσεις και η επικοινωνία των νεολιθικών οικισμών στην περιοχή μέσα από τη διακίνηση των προϊόντων του υλικού τους πολιτισμού. Το πρόγραμμα περιλαμβάνει την ανασκαφική έρευνα στη «Μαγούλα Ζερέλια» και την επιφανειακή έρευνα στην περιοχή που καλύπτει τους δύο οικισμούς και το μεταξύ τους χώρο. Τα αποτελέσματα της επιφανειακής έρευνας κατά το έτος 2005 έδειξαν ότι το μεγαλύτερο ποσοστό των οστράκων που περισυλλέχθηκαν, καθώς και ένας σημαντικός αριθμός εργαλείων τριβής, ανήκουν στους προϊστορικούς χρόνους, ενώ στην κορυφή της μαγούλας παρατηρήθηκε μεγάλη συγκέντρωση θραυσμάτων από κεραμίδες των ιστορικών χρόνων. Η ανασκαφική

έρευνα της ΙΓ' ΕΠΚΑ στη «Μαγούλα Ζερέλια» αναπτύσσεται σε μία τομή, στη νοτιοανατολική πλαγιά του οικισμού. Ο χαρακτήρας της έρευνας είναι καθαρά στρωματογραφικός, σε μια προσπάθεια να ανιχνευτούν οι διαδοχικές φάσεις κατοίκησης του χώρου. Συγκεκριμένα, εντοπίστηκαν πασσαλότρυπες και ίχνη από πλήρινο δάπεδο, που αποδόθηκαν σε πασσαλόπηκτη οικία της πρώιμης χαλκοκρατίας και της μετάβασης στη μέση εποχή Χαλκού (4η-3η χιλιετία π.Χ.), ενώ στη συνέχεια διαπιστώθηκε ότι τα στρώματα αυτά κόβονταν από λάκκο που ανοίχθηκε σε μεταγενέστερη περίοδο. Το 2009, παράλληλα με την τομή στην πλαγιά της μαγούλας, ξεκίνησε ανασκαφική έρευνα στο νοτιοανατολικό της άκρο, με σκοπό τον εντοπισμό των πρωιμότερων φάσεων του οικισμού, οι οποίες ανήκουν στη Μέση Νεολιθική περίοδο. Το 2010 η ΙΓ' ΕΠΚΑ ασχολήθηκε με τη μελέτη του υλικού από τις ανασκαφές των προηγούμενων ετών.

Φερές/Βελεστίνο

Αγωγός ομβρίων ΒΙΓΕΤΒΑ

Στο διάστημα 2001-2003, κατά την κατασκευή αγωγού της ΒΙΓΕΤΒΑ για τη μεταφορά ομβρίων υδάτων, στην περιοχή νότια της άλλοτε αποξηρανθείσας λίμνης Κάρλας που πρόσφατα επαναδημιουργήθηκε, αποκαλύφθηκαν τμήμα κτηριακού συνόλου που χρονολογείται στην Αρχαιότερη Νεολιθική περίοδο, κατάλοιπα οικιών και τάφοι μυκηναϊκών και πρωτογεωμετρικών χρόνων, δύο αγροικίες όψιμων κλασικών, ελληνιστικών και πρώιμων ρωμαϊκών χρόνων και λιθόστρωτα μονοπάτια υστεροβυζαντινών και μεταβυζαντινών χρόνων.

Ναός Θαυλίου Διός

Στα βόρεια όρια του πολεοδομικού ιστού του Βελεστίνου, δίπλα στο δρόμο Βελεστίνο - Χλόης, βρίσκονται τα ερείπια του λεγόμενου ναού του Θαυλίου Διός του 4ου αι. π.Χ. Την περίοδο 2006-2007, κατά τις εργασίες ανάδειξης του μνημείου, με χρηματοδότηση του Γ'

ΚΠΣ/ΠΕΠ Θεσσαλίας, εντοπίστηκε επιμήκης ορθογώνια κατασκευή, παράλληλη με τον κατά μήκος άξονα του ναού, που θα μπορούσε να ερμηνευθεί ως εσχάρα προσφορών ή βωμός και χρονολογείται πιθανότατα στους γεωμετρικούς χρόνους. Επίσης, βόρεια του ναού, αποκαλύφθηκε ορθογώνιο κτήριο με τρεις χώρους, όψιμων ελληνιστικών και πρώιμων ρωμαϊκών χρόνων, του τύπου των «λατρευτικών οίκων». Σε κοντινό αποθέτη βρέθηκαν μεταξύ άλλων πλήηνα ειδώλια γυναικείων μορφών που ίσως σχετίζονται με τη λατρευόμενη θεότητα.

Αποχετευτικό δίκτυο Δήμου Φερών

Στο πλαίσιο των εργασιών κατασκευής του έργου «Αποχετευτικό Δίκτυο Δήμου Φερών» στην περιοχή των αρχαίων Φερών (Βελεστίνο), ερευνήθηκαν αρχαιολογικά κατάλοιπα σε πάνω από 80 σημεία, ανάμεσα στα οποία και τμήμα του αρχαίου τείχους της πόλης, μήκ. 5,20 μ., που χρονολογείται στον 4ο αι. π.Χ. Το τείχος βρέθηκε στο χώρο του κεντρικού πεζοδρόμου Ρ. Φεραίου του Βελεστίνου και διατηρείται ορατό ως επισκέψιμο μνημείο.

«Πύργος» Σέσκλου

Σε πέντε σύντομες ανασκαφικές περιόδους, μεταξύ των ετών 2000-2005, η ΙΓ' ΕΠΚΑ διενήργησε ανασκαφές κοντά και γύρω από την κορυφή του λόφου στη θέση «Πύργος» Σέσκλου (εικ. 11). Οι ανασκαφικές έρευνες αποκάλυψαν άριστα διατηρούμενα οικιστικά κατάλοιπα της Νεότερης Νεολιθικής που δίνουν την εντύπωση ενός καλά οργανωμένου οικισμού με λίθινους περιβόλους. Μεταξύ των αρχιτεκτονικών καταλοίπων συγκαταλέγεται και ένας ημιυπαίθριος χώρος οικίας στρωμένος με δάπεδο από πηλό, που περιλαμβάνει διάφορες κατασκευές οικοτεχνικής δραστηριότητας, όπως αποθηκευτικούς χώρους, χώρο προετοιμασίας της τροφής με τα μαγειρικά σκεύη και εργαλεία κατά χώραν, εστίες, καθώς και κατασκευή οριοθέτησης του χώρου αποτελούμενη από πλακαρές πέτρες κάθετα τοποθετημένες στο έδαφος.

Εικ. 11. «Πύργος» Σέσκλου.

Πολύτιμες για τις πληροφορίες που μπορούν να προσφέρουν για τα έθιμα ταφής κατά τη Νεολιθική εποχή στην περιοχή θεωρούνται και οι δύο ταφές σε συνεσταλμένη στάση, καθώς και ένας εγχυτρισμός, που έχουν έως τώρα αποκαλυφθεί στο χώρο του οικισμού.

Χόρτο

Στη θέση «Πύργος», νότια του οικισμού Χόρτο στο νότιο Πήλιο, εντοπίστηκαν ήδη από τις αρχές του 20ού αιώνα τα κατάλοιπα μιας αρχαίας πόλης, την οποία οι ερευνητές έχουν ταυτίσει με τα αρχαία Σπάλαυθρα. Τη δεκαετία του 1970 είχε πραγματοποιηθεί ανασκαφική έρευνα στις ανατολικές υπώρειες του λόφου και αποκαλύφθηκε μια σειρά από τάφους, οι οποίοι χρονολογούνται στην κλασική και την ελληνιστική περίοδο. Από το 2008 μέχρι και το 2010 πραγματοποιήθηκαν σωστικές ανασκαφές σε δύο οικοπέδα στη δυτική πλαγιά του λόφου. Εντοπίστηκαν τμήματα οικιών που μπορούν να χρονολογηθούν από την ελληνιστική έως και τη ρωμαϊκή περίοδο και αποτελούν μέρος του οικιστικού ιστού της αρχαίας πόλης. Πρόκειται για μια πόλη κτισμένη σε φυσικό λόφο δίπλα στη θάλασσα, με ένα αρκετά μεγάλο φυσικό λιμάνι. Τα σπίτια ήταν κτισμένα στις πλαγιές του λόφου άλλοτε πάνω σε τεχνητά άνθηρα και άλλοτε θεμελιωμένα απευθείας πάνω στο φυσικό βράχο. Σε ορισμένες περιπτώσεις το σωζόμενο ύψος των κτισμάτων είναι εντυπωσιακά μεγάλο επιτρέποντας λεπτομερείς παρατηρήσεις για τον τρόπο κατασκευής αλλά και για τη μορφή τους.

ΣΚΟΠΕΛΟΣ

Το Ασκληπιείο της αρχαίας Πεπαρήθου (εικ. 12-13) βρίσκεται μέσα στα όρια της σημερινής πόλης της Σκοπέλου, σε παραλιακή θέση, και έχει ταυτιστεί με βάση επιγραφικά τεκμήρια, όπως αναθηματικές επιγραφές στον Ασκληπιό και σφραγίσματα σε κεράμους στέγης που φέρουν το όνομα του θεού. Εντοπίστηκε στις αρχές της δεκαετίας του 1960, οπότε και πραγματοποιήθηκε μια σύντομη ανασκαφική έρευνα από τον Α. Λιάγκουρα. Κατά την τελευταία εικοσιπενταετία το Ασκληπιείο αποτελεί αντικείμενο συνεχούς μέριμνας και έρευνας, με πιο σημαντικές ανασκαφικές περιόδους εκείνες των ετών 2002 και 2007-2008. Οι ανασκαφές αποκάλυψαν το νότιο τμήμα του ιερού, η ίδρυση του οποίου ανάγεται στον 5ο αι. π.Χ., ενώ η λειτουργία του διαρκεί σε όλη την κλασική και την ελληνιστική εποχή. Η κύρια οικοδομική φάση περιλαμβάνει μια στοά

Εικ. 12-13. Σκόπελος, Ασκληπιείο. Απόψεις από ΝΔ. και Δ.

με επιμελημένη τοιχοδομία που χρονολογείται στον 4ο αι. π.Χ. και περιβάλλει την εσωτερική αυλή, στην οποία βρέθηκε ορθογώνιος κτιστός βωμός-εσχάρα προσφορών. Από το Ασκληπιείο προέρχονται σημαντικά μαρμαρίνα κινητά ευρήματα, όπως αγάλματα μικρών παιδιών, ανάγλυφα, βάσεις αναθηματικών μνημείων, καθώς επίσης και πήλινα ειδώλια, καλής ποιότητας ερυθρόμορφη αττική κεραμική, πολλά αργυρά και χάλκινα νομίσματα από διάφορες περιοχές του αρχαίου ελληνικού κόσμου που αποτελούν ενδείξεις της εμβέλειας του ιερού. Στον αρχαιολογικό χώρο του Ασκληπιείου της Πεπαρήθου, στο πλαίσιο του Γ' ΚΠΣ/ΠΕΠ Θεσσαλίας, πραγματοποιήθηκε πρόσφατα έργο ανάδειξης του μνημείου, το οποίο είναι πλέον επισκέψιμο για το κοινό.

ΣΚΙΑΘΟΣ

Στο γνωστό αρχαιολογικό χώρο της μικρής χερσονήσου «Κεφάλας», όπου βρίσκεται ο αρχαιότερος μέχρι τώρα γνωστός οικισμός της Σκιάθου που ταυτίζεται πιθανώς με την παλαιότερη από τις δύο πόλεις της, την Παλαισκιάθο (εικ. 14), διενεργήθηκε κατά τα έτη 2009-2010 συστηματική επιφανειακή έρευνα σε συνεργασία της ΙΓ' ΕΠΚΑ με το Τμήμα ΙΑΚΑ του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας, με στόχο την καταγραφή και μελέτη όλων των επιφανειακών δεδομένων και την προετοιμασία μιας ενδεχόμενης από κοινού συστηματικής ανασκαφής. Πραγματοποιήθηκε καθαρισμός, τοπογράφηση, καθώς και σχεδιαστική και φωτογραφική τεκμηρίωση

Εικ. 14. Σκιάθος, θέση «Κεφάλας». Άποψη αρχαίου τοίχου από Δ.

των ορατών τμημάτων του οχυρωματικού περιβόλου και άλλων αρχιτεκτονικών καταλοίπων σε διάφορα σημεία του οικισμού. Ακόμη περιεσχέθη επιφανειακή κεραμική, η οποία είναι άφθονη και χρονολογείται από τους πρωτογεωμετρικούς έως και τους ελληνιστικούς χρόνους. Η έρευνα επεκτάθηκε, επίσης, δυτικά της «Κεφάλας», στα υψώματα της «Κορακοφωλιάς», όπου υπάρχουν ίχνη αρχαίων εγκαταστάσεων, καθώς και στη μεταξύ τους μικρή κοιλάδα, όπου πιθανόν εντοπίζονται αρχαία νεκροταφεία που σχετίζονται με την πόλη.

Κατά τα έτη 2000-2006 πραγματοποιήθηκαν ανασκαφές από την τότε προϊσταμένη της ΙΓ' ΕΠΚΑ κα Β. Αδρύμη-Σισμάνη στον Αρχαιολογικό χώρο Διμηνίου (κτηριακό συγκρότημα μυκηνναϊκών χρόνων, τάφοι κ.ά.), στην περιοχή της λίμνης Βοιβνίδος (Κάρλας) στο πλαίσιο του έργου επαναδημιουργίας της (οικιστικά σύνολα προϊστορικών χρόνων, θολωτοί τάφοι μυκηνναϊκών χρόνων κ.ά.) και αλλού.

Προϊστάμενοι

Βασιλική Αδρύμη-Σισμάνη (2000-2006)
Αργυρούλα Δουλγέρη-Ιντζεσίλογλου (2006-2010)

Υπεύθυνοι ανασκαφών

Β. Αδρύμη-Σισμάνη, Στ. Αλεξάνδρου, Κ. Αλματζή, Π. Αραχωβίτη, Ι. Γεωργίου, Αργ. Δουλγέρη-Ιντζεσίλογλου, Α. Ευσταθίου, Ζ. Μαλακασιώτη, Β. Ροντήρη, Ευ. Σκαφιδά, Ευ. Σταμέλου, Π. Τριανταφυλοπούλου, Φ. Τσιούκα, Ε. Χρυσοπούλου.